

dokumentów były konieczne (np. na s. 89–91 aż 11 dokumentów). Jeśli jednak ich wyliczanie mogło nużyć słuchaczy, to nieocenioną przysługę oddają czytelnikom, którzy w ten sposób mogą poszerzyć podawane bardzo skrótowo, co zrozumiałe, istotne treści liturgiczne.

Na podkreślenie zasługują trafne diagnozy i pytania dotyczące życia liturgicznego w Kościele w Polsce. Rekolekcionista bardzo odważnie stawiał je najbardziej kompetentnemu gremium, odpowiedzialnemu za formację i kształt liturgii w naszej Ojczyźnie. Stawia je także nam wszystkim.

Autorowi konferencji za ich wygłoszenie i wydanie drukiem należą się słowa uznania i wdzięczności. Opublikowane konferencje powinny stać się przedmiotem refleksji również każdego prezbitera oraz wszystkich, którzy w liturgii pragną widzieć prawdziwe „źródło i szczyt” życia chrześcijańskiego. Dlatego żywimy nadzieję, że posiane ziarno wyda plon stokrotnie.

Ks. Helmut Jan Sobeczko

OMÓWIENIA DOKUMENTÓW KOŚCIOŁA

Jan Paweł II, List apostolski *Mane nobiscum, Domine*, Rzym 7 października 2004

W homilii wygłoszonej w Rzymie w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (10 VI 2004)¹ Ojciec Święty Jan Paweł II ogłosił „specjalny Rok Eucharystii”. Został on zainaugurowany przez Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny (10–17 X 2004) w Guadalajara (Meksyk), zaś jego końcową fazę ma stanowić XI Zwyczajne Zgromadzenie Synodu Biskupów, które będzie obradować w Watykanie od 2 do 29 X 2005 roku na temat: „Eucharystia źródłem i szczytem życia i misji Kościoła”.

Teologiczno-pastoralne założenia i motywacje Roku Eucharystii przedstawił papież w skierowanym do biskupów, duchowieństwa i wiernych liście apostolskim *Mane nobiscum, Domine* (MnD) z 7 X 2004 roku.

Tytuł tego dokumentu to „usilne zaproszenie”, jakie dwaj uczniowie zdążający z Jerozolimy do Emaus pod wieczór niedzieli Zmartwychwstania skierowali do spotka-

¹ Jej tekst został zamieszczony w pierwszym tomiku zawierającym materiały na Rok Eucharystii, opracowanym przez biskupa Stefana Cichego, przewodniczącego Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski: *Rok Eucharystii. Dokumenty Kościoła I*, Katowice 2004, s. 15, 16.

nego po drodze, a początkowo nie rozpoznanego Wędrowca: *Zostań z nami, gdyż ma się ku wieczorowi i dzień się już nachylił* (Łk 24,29). Papieski cytat tego „zaproszenia” został uzupełniony przez dodanie inwokacji: *Panie*, której nie ma w zapisie ewangelicznym. Inwokacja ta uprzedza to, co miało się stać dopiero pod koniec spotkania z Nieznajomym przy stole. Dopiero w momencie, w którym otrzymywali z Jego rąk połamany chleb, *otworzyły się im oczy i poznali Go, lecz On zniknął im z oczu* (Łk 24,31). Wprawdzie z pałającymi sercami brali udział w rozmowie, w której wyjaśniał im odnoszące się do Niego fragmenty Prawa (Ksiąg Mojżesza) i Proroków (Łk 24,27.32), ale dopiero przy łamaniu chleba *poznali Go* jako uwielbionego Pana; przekonali się, że ten Nieznajomy to ich Mistrz, już zmartwychwstały (MnD 1).

Już w drugim numerze listu uważny czytelnik dostrzeże, że opisany przez Łukasza epizod (Łk 24,13-35) odczytuje Ojciec Święty w świetle współczesnej egzegezy, w której spotkanie z Chrystusem wyjaśniającym Pisma i łamiącym chleb jest rozumiane jako swoisty „model” celebracji Eucharystii sprawowanej przy „dwóch stołach”². Sytuacja egzystencjalna, w jakiej się to dzieje, ciągle przypomina tę, w której znajdowali się uczniowie Chrystusa po przeżyciu Jego Paschy. Ojciec Święty pisze: „Na naszej drodze pełnej pytań, niepokojów, nieraz także bolesnych rozczarowań Boski Wędrowiec nadal przyłącza się do nas i nam towarzyszy, prowadząc nas przez wyjaśnianie Pism do zrozumienia Bożych tajemnic. Kiedy spotkanie staje się pełne, miejsce światła Słowa zajmuje światło płynące z «Chleba życia», przez który Chrystus wypełnia w najdoskonalszy sposób swą obietnicę, że będzie z nami *«przez wszystkie dni, aż do skończenia świata»*” (por. Mt 28,20; MnD 2).

CIĄGŁOŚĆ KIERUNKU I JEGO ZWIEŃCZENIE

Ojciec Święty uzasadnia swoją inicjatywę ogłoszenia Roku Eucharystii. Ma on uwydatnić „ciągłość kierunku” nauczania wytyczonego od początku pontyfikatu Jana Pawła II, a zarazem „zwieńczenie dotychczas przebytej drogi” (MnD 5, 10). Papież przypomina naukę Soboru Watykańskiego II o Chrystusie, Wcielonym Słowie, w którym została w pełni objawiona tajemnica Boga i tajemnica człowieka (MnD 6;

² Por. konkluzję komentarza do Łk 24, 28-31 opublikowanego przez Joachima Wanke, *Beobachtungen zum Eucharistieverständnis de Lukas*, Lipzig 1973, s. 43: „Was dort zu Emmaus geschah, wiederholt sich nach Auskunft des Evangelisten im eucharistischen Tun der Gemeinde. Das «Bleiben» Jesu bei den Seinen hat nich aufgehört, sondern setzt sich im Mysterium des Mahlgeschehens weiter fort. Eucharistie und Glaube an die Auferstehung Jesu stehen in einem inneren Zusammenhang”. Por. także: M. Deneken, *La foi pascale. Rendre compte de la Résurrection de Jésus aujourd'hui*, Paris 1997, s. 325: „La rencontre d'Emmaüs constitue une herméneutique eucharistique de l'événement pascal” (kontekst: s. 321-329).

por. KDK 22). Chrystus „jest celem historii ludzkiej, punktem, ku któremu zwracają się pragnienia historii i cywilizacji, ośrodkiem rodzaju ludzkiego, radością wszystkich serc i wypełnieniem ich tęsknot” (MnD 6; KDK 45). Z tej racji przez całe nauczanie Jana Pawła II przewija się myśl o centralnym znaczeniu Eucharystii, w której Chrystus „w przemijającym czasie” uobecnia swoją Paschę i towarzyszy Kościołowi w jego drodze do niebiańskiego Jeruzalem. Temat tej poruszył papież już w swej pierwszej encyklice *Redemptor hominis* (4 III 1979), zwłaszcza w nr 20: „Kościół żyje Eucharystią, żyje pełnią tego sakramentu, którego zdumiewająca treść i znaczenie tylokrotnie znajdowało wyraz w nauczaniu Kościoła od najdawniejszych czasów aż do naszych dni [...]. Podstawowym zadaniem – a przede wszystkim widzialną łaską i źródłem nadprzyrodzonej mocy Kościoła jako Ludu Bożego – jest trwać i stale postępować w życiu eucharystycznym, w pobożności eucharystycznej, rozwijać się duchowo w klimacie Eucharystii, [która jest] równocześnie Sakramentem-Ofiarą i Sakramentem-Komunią, i Sakramentem-Obecnością”.

W liście apostolskim *Tertio millennio adveniente* (10 XI 1994) Jan Paweł II nakreślił program przygotowania do obchodu Jubileuszu Roku 2000, a także wyraził pragnienie, aby ten rok miał szczególne znamię eucharystyczne: „Rok dwutysięczny będzie rokiem głęboko eucharystycznym: w sakramencie Eucharystii Zbawiciel, który dwadzieścia wieków temu przyjął ciało w łonie Maryi, nadal ofiaruje się ludzkości jako źródło Boskiego życia” (TMA 55)³.

W ostatnim roku trzyletniego przygotowania do Jubileuszu, w roku 1998, poświęconym Osobie Ducha Świętego, Jan Paweł II ogłosił list apostolski *Dies Domini* (31 V 1998), o którym tak pisze: „zapropomowałem wierzącym do rozważenia temat «niedzieli» jako dnia Pana zmartwychwstałego i szczególnego dnia Kościoła. Wezwałem wówczas wszystkich, by odkryli na nowo sprawowanie Eucharystii jako serca niedzieli” (MnD 7; odniesienie do DD 32–34).

Kolejnym apelem do tego „ponownego odkrycia” był list apostolski wytyczający program duszpasterski na trzecie tysiąclecie: *Novo millennio ineunte* (6 I 2001): „W XX stuleciu, a zwłaszcza w okresie posoborowym wspólnota chrześcijańska nauczyła się znacznie dojrzałej sprawować sakramenty, a zwłaszcza Eucharystię. Należy dalej iść w tym kierunku, przywiązując szczególne znaczenie do Eucharystii niedzielnej i do samej niedzieli, przeżywanej jako specjalny dzień wiary, dzień zmartwychwstałego Pana i daru Ducha Świętego, prawdziwej Paschy tygodnia” (NMI 35; MnD 8).

³ W związku z tą sugestią Jana Pawła II dotyczącą charakteru eucharystycznego Roku 2000 ukazała się cenna publikacja: *Eucharystia sakrament nowego życia. Oficjalny Dokument Papieskiego Komitetu Obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, pod red. Komisji Teologiczno-Historycznej Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, Katowice 2000.

Na początku dwudziestego piątego roku swego pontyfikatu Jan Paweł II ogłosił list apostolski *Rosarium Virginis Mariae* (16 X 2002) i zarazem zapowiedział obchód Roku Różańca (od października 2002 do października 2003). Sam Ojciec Święty uwydatnił związek listu o różańcu i Roku Różańca z misterium Eucharystii. Modlitwa różańcowa ma być dla chrześcijan Maryjną szkołą kontemplacji misterium Chrystusa, także adoracji Najświętszego Sakramentu. Ponadto wzbogacając cykl tajemnic różańca o pięć „tajemnic światła”, jako ostatnią z nich – u ich szczytu – umieścił właśnie „ustanowienie Eucharystii” (por. MnD 9). Jeszcze w czasie trwania Roku Różańca Jan Paweł II ogłosił encyklikę *Ecclesia de Eucharistia vivit*, wybierając jako datę jej wydania Wielki Czwartek (17 IV 2003), dzień ustanowienia Eucharystii, który to dzień Ojciec Święty rokrocznie przypominał kapłanom przez specjalny list do nich kierowany.

Odpowiedzią na zatroskanie Ojca Świętego o godne i odpowiedzialne traktowanie Eucharystii przez wyświęconych szafarzy i przez ogół wierzących stał się dokument *Redemptionis sacramentum* (25 III 2004), opracowany przez Kongregację Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów oraz przez Kongregację Nauki Wiary. Znamienny jest podtytuł dokumentu ukazujący jego prawny, normatywny i dyscyplinarny charakter: *O tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią*.

Ojciec Święty pragnie uwydatnić związek Roku Eucharystii zarówno z wyznaczonym na rok 2005 (16–21 VIII 2005) Światowym Dniem Młodzieży, jak i z kolejnym Zgromadzeniem Zwyczajnym Synodu Biskupów (2–29 X 2005), którego obrady będą się koncentrować na Eucharystii jako źródle i szczycie życia i misji Kościoła.

W ten sposób Rok Eucharystii jest w rozumieniu Jana Pawła II jakby zwieńczeniem jego pontyfikatu zarówno na płaszczyźnie doktrynalnej, jak i w dziedzinie inicjatyw duszpasterskich, jakie miały zapewnić misterium Eucharystii należne mu miejsce w życiu Kościoła: „Rok Eucharystii wyrasta zatem na fundamencie, który z każdym rokiem się wzbogacał, choć zawsze zasadniczym punktem wyjścia był temat Chrystusa i kontemplacji Jego oblicza. Poniekąd rok syntezy może być postrzegany jako swego rodzaju zwieńczenie dotychczas przebytej drogi” (MnD 10).

PERSPEKTYWY OWOCNEGO PRZEŻYWANIA

Ojciec Święty pragnie skłonić adresatów swego listu: biskupów, prezbiterów i innych wiernych do podjęcia wszelkich starań o pogłębienie wiary i duchowego podejścia do misterium Eucharystii. Liczy na osobisty zapal pasterzy, którzy na Rok Eucharystii podejmą stosowne inicjatywy, choć papież nie wymaga od nich rezygnacji z już ustalonych programów duszpasterskich⁴. Ojciec Święty wytycza pewien pro-

⁴ Por. MnD 5: „Licząc na osobiste zaangażowanie się Pasterzy Kościołów lokalnych, którym nabożeństwo do tak wielkiej Tajemnicy niewątpliwie podsunie stosowne działania [...] inicjatywa ta [...]”

gram „minimum”, gdy pisze: „Nie oczekuję [...] czynienia rzeczy nadzwyczajnych, ale tego, by wszystkie inicjatywy cechowało głębokie przeżycie duchowe. Gdyby owocem tego Roku było choćby tylko ożywienie we wszystkich wspólnotach chrześcijańskich sprawowania Mszy świętej niedzielnej i poświęcenia więcej czasu i uwagi adoracji eucharystycznej poza Mszą świętą, to ten Rok łaski spełniłby pokładane w nim nadzieje” (MnD 29). Osiągnięciu tego celu winno by służyć choćby spełnienie sugestii Ojca Świętego, aby każda wspólnota parafialna (oczywiście pod przewodnictwem swych duszpasterzy!) dokładnie przestudiowała *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* (por. MnD 17).

Spróbujmy ująć w punktach nakreślone przez Jana Pawła II konkretne perspektywy przeżywania Roku Eucharystii.

Celebrować i kontemplować Eucharystię jako tajemnicę światła

Ojciec Święty skupia się na dwóch momentach spotkania zmartwychwstałego Jezusa z uczniami z Emaus: na wyjaśnieniu im Pism (Łk 24, 27) i na poznaniu Go przy łamaniu chleba (Łk 24,35). W sprawowaniu Eucharystii, będącej „mysterium fidei”, chwała Chrystusa jest przesłonięta, a mimo to Chrystus, który sam siebie nazwał *światłością świata* (J 8,12), staje się w jej sprawowaniu tajemnicą światła właśnie przez to, że obie części Mszy św. – liturgia słowa i liturgia eucharystyczna – prowadzą do spotkania z Nim i pozwalają Go coraz lepiej poznawać. Jak Jezus wyjaśniał uczniom z Emaus wszystkie miejsca Pisma (Prawa i Proroków) odnoszące się do Niego (Łk 24,27), tak i obecnie – po Soborze Watykańskim II – Kościół obficie zastawia swoim dzieciom stół słowa oraz szerzej otwiera skarbiec biblijny (por. KL 51); zobowiązuje kapłanów do głoszenia homilii, która ma wyjaśniać słowo Boże oraz ukazywać jego aktualność dla życia (por. KL 52), a zarazem wzywa do przygotowania celebracji przez studium świętych tekstów (por. DD 39-41) i do takiego stylu celebrowania liturgii słowa, który sprzyja medytacji⁵, tak „by Słowo Boże dotknęło życia i je oświeciło” (MnD 13).

Poznanie Jezusa jako głównej postaci dziejów zbawienia, w których harmonijnie łączą się oba Testamenty, oświecenie i rozgrzanie serc (por. Łk 24, 32) jest warunkiem tego poznania, jakie się dokonuje w czasie łamania chleba (Łk 24, 35): „Kiedy już umysły zostały oświecone i serca rozgrzane, «przemawiają» znaki. Cała Eucha-

żadną miarą nie będzie stanowić przeszkody dla programów duszpasterskich poszczególnych Kościołów [...]. Nie proszę więc, by przerywać «drogi» duszpasterskie podjęte przez poszczególne Kościoły, ale by zaakcentować w nich wymiar eucharystyczny właściwy całemu życiu chrześcijańskiemu”.

⁵ Por. OWMR 56: „Liturgię słowa należy sprawować tak, aby sprzyjała medytacji. Dlatego trzeba unikać jakiegokolwiek pośpiechu, który utrudniałby skupienie. Stosowne są w niej także odpowiednie do poziomu zgromadzenia krótkie chwile milczenia, w których wierni pod wpływem Ducha Świętego mogliby przyjąć słowo sercem i przygotować na nie odpowiedź przez modlitwę”.

rystia sprawowana jest w dynamicznym kontekście znaków, które niosą w sobie bogate, jasne przesłanie” (MnD 14). W tym kontekście Jan Paweł II przypomina podstawowe znaki, na których opiera się cała celebracja liturgii eucharystycznej: są to znaki Uczty mającej wymiar ofiarniczy oraz znaki wielorakiej rzeczywistej obecności Chrystusa, wśród których najdoskonalsza jest trwała i substancjalna obecność pod postaciami chleba i wina (por. MnD 15,16).

Z tych założeń teologicznych Ojciec Święty wyprowadza konkretne wskazania dla celebracji i mistagogii. Eucharystia – to „tajemnica, którą trzeba przede wszystkim dobrze celebrować [...] zgodnie z ustalonymi normami, z udziałem ludu, korzystając z posługi różnych osób wypełniających zadania dla nich przewidziane, i z poważną troską o zachowanie sakralnego charakteru, którym powinien się odznaczać śpiew i muzyka liturgiczna” (MnD 17).

Żywa wiara w rzeczywistą obecność Chrystusa zarówno podczas celebracji jak i w czasie adoracji poza Mszą św. winna wyrażać się w stosownym tonie głosu, gestach, sposobie poruszania się i w całym zachowaniu, w milczeniu wyrażającym najwyższy szacunek.

Ze szczególną troską Ojciec Święty zaleca trwanie na adoracji Jezusa, którego obecność w tabernakulum „winna stanowić jakby biegun przyciągania” osób w Nim rozmiłowanych (por. MnD 18) oraz gotowych Mu wynagradzać swą wiarą i miłością zapomnienie, zaniedbania i zniewagi, jakich często doznaje (tamże).

Uczestniczyć w Eucharystii jako źródle komunii

Ojciec Święty tłumaczy, że na prośbę uczniów z Emaus: *zostań z nami...* (Łk 24,29) Jezus zmartwychwstały odpowiedział z jeszcze większą hojnością, jakiej doświadczają wszyscy Jego uczniowie: pozostaje On „w” nich. Spożywanie Jego Ciała i Krwi zapewnia bowiem Jego trwanie w nas i nasze trwanie w Nim: *Wytrwajcie we Mnie, a Ja będę trwał w was* (J 15,4).

Ta komunia z Jezusem, relacja wewnętrznego „trwania” w sobie nawzajem pozwala nam antycypować niebo na ziemi (por. MnD 19); zaspokaja ona ów „głód” Boga i Jego słowa, o jakim mówi Am 8, 11.

Jan Paweł II przypomina swoją naukę wyrażoną już w encyklice *Ecclesia de Eucharistia*, że komunii eucharystycznej nie można właściwie pojąć ani przeżywać bez komunii kościelnej: Eucharystia jest źródłem jedności wszystkich, którzy przez spożywanie jednego Chleba tworzą jedno Ciało Chrystusa (por. 1 Kor 10,17) i tym samym uczestniczą w komunii Ojca i Syna w miłości Ducha Świętego (J 17,21; MnD 20).

Sprawowanie Eucharystii tę komunię buduje i objawia. Jan Paweł II przypomina idealny obraz wspólnoty pierwszych chrześcijan w Jerozolimie, którzy mieli jedno serce i jednego ducha nie tylko podczas swoich zgromadzeń liturgicznych, ale również w życiu codziennym, w którym dzielili się wzajemnie dobrami materialnymi

(por. Dz 2,42-47; 4,32-35; MnD 22). Ojciec Święty wzywa wszystkich, aby w tym Roku Eucharystii „zbliżyli się możliwie jak najbardziej do tego ideału” (MnD 22). Jan Paweł II w związku z tym przypomina fragment swego listu apostołskiego *Dies Domini*, w którym wezwał wierzących, aby w każdą niedzielę starali się tak przeżywać spotkanie ze zmartwychwstałym Panem, jak je przeżyli Apostołowie w pierwszym dniu tygodnia po Jego Męce (por. J 20,19; DD 33; MnD 23). Dlatego zachęca do ponownego odczytania tego listu: „Cieszyłbym się bardzo, gdyby ponownie zostało rozważone to, co napisałem w Liście apostołskim *Dies Domini*” (MnD 22).

Podejmować misję wynikającą z uczestnictwa w Eucharystii

Św. Paweł opisując sprawowanie Wieczerzy Pańskiej w gminie korynckiej odwołuje się do polecenia Jezusa: *Czyńcie to na moją pamiątkę* (1 Kor 11,24 n) oraz „dostrzega ścisły związek między ucztą a głoszeniem”: *Ilekróć [...] spożywacie ten chleb albo pijecie kielich, śmierć Pana głosicie, aż przyjdzie* (1 Kor 11,26). Ojciec Święty pisze w związku z tym, że „wejść w komunię z Chrystusem w pamiątce Paschy oznacza równocześnie poczuć się zobowiązanym do stania się misjonarzem wydarzenia, które ten obrzęd uobecnia” (MnD 24)⁶. Tak postąpili uczniowie z Emaus, którzy rozpoznawszy Pana, w tej samej godzinie wybrali się [do Jerozolimy], aby przekazać Apostołom to, co zobaczyli i usłyszeli (por. Łk 24, 33). Dla każdego chrześcijanina uczestnictwo w Eucharystii, zakończone rozesłaniem, winno być „nakazem” do szerzenia Ewangelii, do wprowadzania w codzienne życie „programu”, jaki z tego uczestnictwa wynika (MnD 24-25).

Oto zasadnicze elementy tego „programu” w ujęciu Jana Pawła II. Pierwszy z nich wypływa z samego terminu „Eucharystia” – dziękczynienie. W Ofierze Chrystusa, w Jego bezwarunkowym „tak” wobec woli Ojca wyraża się „tak”, „dzięki” i „amen” całej ludzkości i świata. Wynika stąd transcendentne odniesienie do Boga całej ludzkiej egzystencji i obowiązek trwania w dziękczynieniu – a więc w postawie eucharystycznej. W szerszym znaczeniu postawa ta winna się wyrażać w „kulturze Eucharystii” – w kulturze dialogu, który zakłada gotowość do dawania publicznego i odważnego świadectwa o obecności Boga w świecie (MnD 26).

Drugi element – to komunია, pokój i solidarność z ludźmi we wszystkich okolicznościach życia. W tej postawie uczestników Eucharystii winien się objawiać Kościół jako sakrament jedności – znak i narzędzie zjednoczenia z Bogiem całego rodzaju ludzkiego (MnD 27; por. KK 1).

Trzeci aspekt „programu” na Rok Eucharystii – to szczególna troska o przezwyciężanie różnych form ubóstwa w świecie; niesienie braterskiej pomocy głodnym,

⁶ W tym punkcie Jan Paweł II przytacza swe słowa wypowiedziane w homilii w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (10 VI 2004), nr 1.

chorem, samotnym starcom, bezrobotnym, emigrantom. Jako motywację tej postawy przytacza Ojciec Święty Jezusowy gest umywania nóg uczniom (J 13,1-20); naukę św. Pawła o potrzebie dzielenia się z najuboższymi uczestnikami Wieczerzy Pańskiej (1 Kor 11,17-22.27-34); opis Sądu Ostatecznego (Mt 25,31-46) oraz przykazanie wzajemnej miłości (J 15,12n): „Nie możemy się ludzić: tylko po wzajemnej miłości i trosce o potrzebujących zostaniemy rozpoznani jako prawdziwi uczniowie Chrystusa [...]. To właśnie jest kryterium, wedle którego będzie mierzona autentyczność naszych celebracji eucharystycznych” (MnD 28).

ZDUMIENIE WOBEC WIELKOŚCI DARU

Pod koniec listu Ojciec Święty wyznaje, że jego duszę nieustannie ogarnia zdumienie przed wielką Tajemnicą i przed niezrównanym skarbem, jaki Chrystus pozostawił Kościołowi. Z tego zdumienia zrodziła się encyklika *Ecclesia de Eucharistia vivit* oraz inicjatywa Roku Eucharystii.

I chociaż, jak wspomnieliśmy, Ojciec Święty nie oczekuje w tym Roku „rzeczy nadzwyczajnych”, zachęca adresatów swego listu, aby nie zadowalali się miernotą w realizacji nakreślonego programu: „dobrą jest rzeczą mierzyć wysoko, nie zadowalając się miernością, bo wiemy, że zawsze możemy liczyć na pomoc Bożą” (MnD 29).

Kończąc, wymieńmy poszczególne stany we wspólnocie Kościoła, do których Jan Paweł II kieruje przynaglające zachęty:

- **biskupi**: aby przyjęli papieskie wezwanie z całym apostolskim zapalem;
- **prezbiterzy**: aby codziennie sprawowali Mszę św. z radością i zapalem, „jak za pierwszym razem” oraz chętnie trwali na modlitwie przed tabernakulum;
- **seminarzyści**: aby doświadczać dobrodziejstwa codziennego udziału we Mszy św. oraz długiego dialogu z Jezusem – Eucharystią;
- **osoby konsekrowane**: aby na adoracji doświadczały przyjaźni Jezusa, nadającej sens i pełnię ich życia;
- **młodzi** – mający uczestniczyć w Światowym Dniu Młodzieży w Kolonii w duchu wyznania Mędrców przybyłych do Jezusa: *Przybyliśmy oddać Mu pokłon* (Mt 2,2), aby na spotkanie z Jezusem w Eucharystii przynosili entuzjizm swego wieku, nadzieję i zdolność miłowania;
- **wszyscy inni wierni (świeccy)**: aby odkrywali na nowo dar Eucharystii jako światło i moc dla swego życia w rodzinie, w pracy zawodowej, w codziennych sytuacjach życiowych (MnD 30).

Ks. Stanisław Czerwik